

אימוץ ילד ומתחייב לזון חבירו *

א. ילדים מאומצים.

א. מקובל אצלינו לקרוא את הילדים, שמתגדלים ומתחנכים בבתי אלה שאינם הוריהם בשם בנים אמוצים, מלשון הכתוב (תהלים פ, יח): „על-בן-אדם אמצת לך“.

ב. האימוץ אינו חוק קבוע לפי דיני ישראל, אבל כל אחד יכול להתנדב לטפל באיזה בן אדם, ובמיוחד לגדל יתום בתוך ביתו, אשר על זה אמרו חז"ל (מגילה יג א: סנהדרין יט, ב): „שכל המגדל יתום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו“.

ג. המאומץ יכול לקרוא את האיש המגדלו בשם „אבא“ והמגדלו יכול לקרוא את המאומץ בשם „בן“. ויש סמך לזה בדברי חז"ל (סנהדרין שם): „ואת חמשת בני מיכל בת שאול“ (שמואל ב כא, ח) — וכי מיכל ילדה והלא מירב ילדה? אלא מירב ילדה ומיכל גידלה לפיכך נקראו על שמה, וכן „ותקראנה לו השכנות שם לאמר יולד בן לנעמי“ (רות ד, יז) — וכי נעמי ילדה והלא רות ילדה? אלא רות ילדה ונעמי גידלה לפיכך נקרא על שמה.

ד. ועל סמך זה יש לדון על מי שמגדל יתום בתוך ביתו וכתוב עליו בשטר: בני חייב לי כך וכך; וכן להיפך, כשהמאומץ כתב שטר על המגדלו: אבי חייב לי כך וכך, לא מקרי השטר מזויף והוא כשר א, הואיל וגידלו ראוי לכתוב כך י.

ה. המגדל יתום או בנו של אדם אחר וקוראו: בני, והלה קורא לו: אבי, שנדרו זה מזה בשם בן ואב בסתם, או שנתנו מתנה זה לזה בלי זכרון שם העצם. ספיקא הוי והולכים לחומרא, היינו: בנדרים נאסרים זה על זה,

---

י) הואיל שבדעת הממשלה להוציא חוק: — „אימוץ ילדים“ אשר זה נגד חוק התורה לכן אני אבאר בע"ה אימוץ ילדים לפי חוק התורה.
1. חר"מ סי' מב סעיף טו בשם השו"ב מימוני סוף ה' משפטים סי' מה. והאי טעמא אם כתב לחמותו: אמא. סמ"ע שם.

א. עיין בתומים נשם כנה"ג, שמתק: דוקא נאין להמגדל ננים אז אין השטר מזויף אם כתב: תנא או להיפך: נני. והוא תמה עליו סם: מנין לו החילוק הזה? ונתשנות חתי"ם סי' עו כתב, שסגרת כנה"ג נכונה, דנשלמא כשאין לו ננים עניד איניש דנחמת חינה קורא לתאומן ננו ולא חייש דנפיק מינה חורנה והפסד ליורשיו ננחלתו, שינא זה לירש ננחלתו וכו', משא"כ כשיש לי ננים אזי יש חשש שלא תנא תזה טעות והפסד להפקיע נניו ונחלתו, וחזקה לא שניק איניש ננו ויהיב לאחרינא, ולכן שטר שנכתב כן פסול (פ"ת נחוי"ם סי' מנ ס"ק י"ג וזה"ע סי' יע ס"ק ג).

ובמזון לחומרא לתובע. מיהו ביש לו בנים לזה המגדל נראה שאפילו בנדירים אין המאומץ נאסר, שאמרינן: לבניו ממש נתכוין. אכן ביש לו אב להמאומץ, אף על פי שהמגדל מחשיבו לבנו ונאסר בו, מכל מקום כשנדר הבן יש לומר שלאביו האמיתי נתכוון, וכיון שהדבר שקול, כי ליכא הוכחה מדעת הנותן והנודר אזלינן הכא והכא לחומרא. וחורגו שאינו גדל אצלו ודאי שאינו בכלל בן לשום דבר.²

ו. המאמץ ילד חייב לזונג, לפרנסו, לחנכו בתורה ובמדע וללמדו אומנות, כדרך אבות שכמותו, לפי רכושם וכבודם ומעמדם, זנים ומפרנסים את בניהם. ואם תבע דמי מזונות, שהוא רוצה לאכול בפני עצמו, אין שומעים לו, ויכול ליתן לו רק לפי ברכת הבית.³

ז. אם אין העכוב מצד הניזון אלא מכח המתחייב, כגון שבני ביתו מתחרים ריב ומדון, וכ"ש כשהמתחייב בעצמו מראה לו שנאה, חייב לתת לו כל דמי המזונות.⁴

ח. המאמצים בנים ובנות חבריהם, חייבים גם בנשואיהם לפי מדת יכולתם, מעמדם וכבודם על פי הערכת בית דין, שהואיל והאבות חייבים להשיא את בניהם ובנותיהם (כנזכר באה"ע סימן קיג סעיף א), כשקבלים המאמצים את ילדיהם להיות בנים אלה אמוצים להם כבנים, הרי זה כאלו פירשו שהם מקבלים עליהם בתורת התחייבות כל מה שהאב עושה לבניו ולבנותיו.⁵

ט. מי שפרנס יתום והיה מכוון למצוה וכשהגדיל תבע ממנו מה שפרנסו פטור מלשלם לו, אפילו היה לו ליתום בזמן הכלכלה נכסים.⁶ ואם פירש

2. פתחי תשובה ביו"ד סי' ריו ס"ק יא בשם שאילת יעב"ץ ח"א סי' קסח.

3. חו"מ שם; אה"ע סי' קיד בבאר היטב שם ס"ק ט. והסמ"ע בחו"מ שם פירש הטעם, שרבים האוכלים יחד אין מוציאים כל כך כאלו אכלו כל אחד בפני עצמו ונותנים לזה לפי ערך שהיה מגיע להוצאתו אם היה אוכל עמהן.

4. חו"מ ובאר הגולה שם.

5. שערי ציואל ח"ב שער לט, פרק א.

ב. עיין צפ"ת נחומ"מ סי' רמו ס"ק ג נשם תשונת ר"ע איג' סי' קמו, זון ליתום אין יכול לתבוע ממנו כשהגדיל אפילו שיש ליתום נכסים בזמן הכלכלה דסתמא אמרינן דתתן לו לשם מתנה. ואין סתירה לזה ממה שכתב נחומ"מ סי' רז סעיף כה: "יתומים שמתכו אצל זעה"ז חן אותם משלו לא הניח מעותיו על קרן הזנ"י, דהתם מיירי זענין שמשתדל בכל זרכם, דיש לו דין אפטרופוס ולכן חייבים לשלם. וכן זעון לאיניש דעלמא זסתם, דעת הפוסקים הראשונים והאחרונים דחייב לשלם, אם היה לו נכסים זשעת הכלכלה, ועיין נתש' חוות יאיר סי' קלד (מוצא צפ"ת שם) זאלתנה שהיתה ניזונית זנית אחד זזנניה כמה שנים ויש לה

שהוא מפרנס אותו דרך הלואה או חייב לשלם לו, בשביל שהוא פרנס אותו, מאחר שיש לו נכסים. ודוקא יתום, אבל אחר, אפילו בסתם גמי אמרינן שדרך הלואה עשה, מאחר שיש לו נכסים.⁶

י. בנים אמוצים אינם יורשים את מאמציהם בין שאר היורשים, אלא אם פירשו מאמציהם לתת להם חלק בעיבונם במתנת בריא, או במתנת שכיב מרע, בדרך המועילה לפי הדין.⁷

יא. להורים חורגים אין שום זכויות של הורים על הילדים שהם מטפלים בהם, וכן גם הילדים אין להם שום זכויות וחובות של ילדים כלפי הוריהם החורגים.⁸

יב. בנים שתוקים או אסופים נמסרים ע"י בית דין לאמוצם וגדולם. אלא שמאמצים אותם לבנים מתחייבים במזונותיהם ופרנסתם וחנוכם בתורה ואומנות, כאילו היו בניהם, או כבני-אמוצים שנמסרו ע"י ההורים עצמם.

יג. בני אמוצים שהיו עניים והתעשרו כגון שנפלה להם ירושה ממקום אחר, אינם מפסידים זכות מזונותיהם ופרנסתם, שכיון שקבלו עליהם מאמציהם לזונם כבניהם נעשו כבעלי חוב לילדים אלה במזונותיהם וכל צרכיהם וגשואיהם.⁹

ב. המתחייב לזון את חבירו.

א. המתחייב לזון את חבירו סתם ולא קצץ מספר שנים חייב לזונו

6. חו"מ סי' רצ סעיף כה ויורה דעה סי' רנג סעיף ה.

7. שערי עזיאל שם.

8. אה"ע סי' קיד סעיף ב; חו"מ סי' ער סעיף ב. ועיין שם בבאר היטב סי"ק ט בשם

הסמ"ע הטעם: דאם לא יזונו הוא יזונו אחרים דמשום מצוה רבה מצוין לזונו ומשום הכי לא תקנו בכה"ג שיהא מציאתו להמפרנסו.

9. עיין תשובת המבי"ט ח"א סי' קס"ג ורשד"ם חלק יורה דעה סי' רי"ט, וכנה"ג אה"ע

סי' קי"ד. מתו המאמצים מחייבים את היורשים לזון בני האמוצים אלה על שלחנם, או לשלם להם דמי מזונות לפי ראות עיני בית הדין. (ראה חו"מ סי' ס' סעיף ד').

כסף, והבן תונע ומלמו או מלחיו שישלמו לו, והם טוענים שנה שפרנס אותה היה בדרך מנהג, והעלה שם דאם אין לאונו כלום ודאי הבן עשה לשם מנהג. ולכן אם אפילו נפלה לאונו ירושה אח"כ אינו יכול לתנוע ממנה או מירושיה וכו' אצל אם היה להאם כסף משלה צעת שזנה, אף שלא גלה דעתו שחתן שגר, נריכה לשלם צותן תניעתו, דלא עדיפא מאחר דחייב לשלם (כנזכר בחו"מ סי' רנו סעיף יז) ויכול לתנוע מונונה ונוכל שכן אחר מותה מהיורשים.

לעולם א. ואם נתחייב לזון רק איזה שנים הרי הוא חייב לזון אותו רק כמה שנים שהתחייב¹.

ב. התחייב לזון את חברו סתם או לזונו על שולחנו ומת המתחייב. חייבים היורשים לזונו כמי שהיה חייב מורישם².

ג. חלה הניזון אפילו כשהתחייב לזון אותו כל ימי חייו, אינו חייב ברפואתו רק בדמי מזונות כאילו היה בריא, ואין חילוק בין רפואה שיש לה קצבה ובין שאין לה קצבה או חולי הבא מתוך אונס או בפשיעה. והוא הדין אם נתמעטו מזונותיו מחמת מחלתו משלם לו מה שהיה ראוי לו כשהיה בריא³.

1. חושן משפט סי' ס סעיף ג.

2. חו"מ שם סעיף ד. ועיין שם בבאר הגולה, שכתב: דמה שהתנה לזונו על שולחנו לאו דוקא אלא שהתנה כן כדי שלא יתחייב לתת לו דמי מזונות שלימים בכל מקום שהוא שם אם לא ירצה לאכול על שלחנו, כדרך שהיה חייב אם נתחייב לו סתם.

3. חו"מ שם: באר היטב שם סי' ק יא ופ"ת שם סי' ק ה.

א. לשיטת הרמז"ם הלכות מכירה פי"א הל' טו, אם חייב עזמו דדנר שאינו קלוב, כגון שאומר הריני מתחייב לזון אותך או לכסות חמש שנים, אע"פ שקנו מידו לא כשתענד, אזו כמו מתנה היא, ואין כאן דנר ידוע ומלווי שנתנו צמתנה, ומפני מה הפוסק עם אשתו שיהיה זן את בתה חייב לזונה? מפני שפסק צשעת כשואין והדנר דומה לדברים הנקנין צלמירה (רמז"ם שם), והראש"ד חולק ע"ז. ועיי"ש צמגיד משנה שדעת הרמז"ן והראש"א כראש"ד ז"ל. ועיין צח"מ סי' ס' סעיף ב ונס' רז סעיף כא, שכל האחרונים חלקו על הרמז"ם שהתחייב עזמו דדנר שאינו קלוב הוא ושתענד, והכי נקטינן. ועיין צנאר היטב שם סי' ס' ס"ק ז' מחלוקת הפוסקים אם מני המוחזק לומר קים לי כהיחיד היכא שכל חכמי ישראל חולקים עליו. ועיין צמאנה לנלך שם צשם תשובת בני שמואל, דע"כ לא סנר הרמז"ם אלא צמתחייב דדנר שאינו קלוב צלא מחיר אצל אם קנל דנר מה כדי שיתחייב צחיו צזה, אף שהוא דדנר שאינו קלוב, מודה הרמז"ם שחל החיוב, דאננ זחי גמר ומשענד כפשיה, והמשנה למלך דוחה שם את דבריו. ועיין צפ"ת צח"מ סי' ס' ס"ק ג' צשם התומים, שכל חכמי פראג הסכימו שאם נותנים לו דנר מה תמורת החיוב, גם הרמז"ם מודה שמתענד.